

Asia: VN/16835/2024

Lausuntopyyntö etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Lausunnonantajan lausunto

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

-

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Tuomioistuinvirasto kommentoi lakisääteisten perustehtäviensä mukaisesti lausuntopyynnön kohteena olevan aineiston mahdollisia vaikutuksia tuomioistuinlaitoksen resursseihin ja tietojärjestelmiin. Tuomioistuinvirasto pitää etukäteismaksujärjestelmään siirtymistä tavoiteltavana kehittämissuuntana ja kannattaa tavoitetta vähentää tuomioistuinten palvelujen ilmeisen perusteetonta käyttämistä. Etukäteismaksuun siirtymällä voitaisiin mahdollisesti tehostaa tuomioistuinten toimintaa sekä sähköisiä työtapoja. Asioiden käsittely sähköisesti tuo hyötyä tuomioistuinlaitoksen lisäksi myös asiakkaille. Tuomioistuinlaitoksen käytössä olevien asianhallinta ja -käsittelyjärjestelmien tiedonhallinnan, toiminallisuuksien ja työmenetelmien kehittäminen on jatkuvaa eikä ole riippuvaista etukäteismaksujärjestelmästä. Oikeudenkäyntimaksujen ohjausvaikutuksen toivotaan tukevan käsittelyn joutuisuutta, mikä on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tae.

Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota siihen, että oikeudenkäyntimaksuista valtiolle kertyvät tulot tuloutuvat tuomioistuintulojen momentille, joka ei tosiasiallisesti ole tuomioistuinlaitoksen käytettävissä. Tuomioistuinlaitoksen toiminnan kulut katetaan erillisiltä toimintamenomomenteilta. Etukäteismaksamiseen siirtymisellä voitaisiin Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan vähäisessä määrin vastata toimintameno säästöjen tuomioistuinlaitokselle aiheuttamiin haasteisiin edellyttäen, että laskutuksen ja sen selvittämiseen liittyvät manuaalivaiheet sekä viivästyneiden maksujen laskutus- ja perintätehtävistä tuomioistuimille aiheutuvat menot vähenisivät. Esiselvityksessä tuomioistuinlaitoksen osalta laskettu henkilötyövuosien säästö on laskettu karkeilla keskiarvoilla. Jatkovalmistelussa tulee ottaa huomioon, että todellisuudessa em. asioihin kohdistuva resurssi on hyvin erilainen eri tuomioistuinlinjoilla ja tuomioistuimissa. Mahdollisesti saavutettavia säästöjä laskettaessa tulisi ottaa huomioon täysimääräisesti myös teknisten ratkaisujen aiheuttamat investointi- ja ylläpitokustannukset sekä uusien säännösten ja niiden edellyttämien työmenetelmien

aiheuttamat henkilöstön koulutustarpeet. Etukäteismaksamiseen siirtyminen edellyttää lisäksi sisäisten ja ulkoisten viestinnällisten tarpeiden tunnistamista ja arviointia. Etukäteismaksun toimivuus ja sen aiheuttama työmäärä riippuvat merkittävästi valittavasta toteutustavasta ja sen käyttäjäystävällisyydestä niin asiakkaan kuin tuomioistuinten näkökulmasta.

Tuomioistuinvirasto toistaa osittain jo esiselvitykseen antamansa näkemyksen, että mikäli oikeudenkäyntimaksuissa siirrytään etukäteismaksujärjestelmään, oikeudenkäyntimaksuja ja valitusten toimittamista koskevaa sääntelyä tulisi yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa. Asiaa edelleen selvitettäessä on hyvä ottaa huomioon, että tällä hetkellä edelleen vain pieni osa asioista saatetaan vireille sähköisen asiointipalvelun kautta ja kirjelmiä toimitetaan tuomioistuimiin sekä viranomaisille myös paperisena ja sähköpostilla. Mikäli asian voi jatkossakin laittaa vireille edellä kuvatuilla keinoilla, etukäteismaksujärjestelmä lisäisi merkittävästi tuomioistuinten selvitystyötä asian vireillepanovaiheessa ja voisi tavoiteltujen tehostamistoimien sijaan vähentää asiakkaiden sähköisten asiointipalvelujen käyttöä. Oikeudenkäyntimaksua koskevan lainsäädäntökokonaisuuden tulisi keventää tuomioistuinten työmäärää, jotta se olisi tuomioistuinlaitoksen näkökulmasta taloudellisesti kannatettava.

Tuomioistuinvirasto korostaa, että hankkeen jatkovalmistelussa on selvitettävä tarkoin esillä olevien muutosten vaikutus tuomioistuinten ja Tuomioistuinviraston työhön ja resursseihin. Etukäteismaksujärjestelmään siirtymiseen tarvittava lainsäädäntömuutoskokonaisuus on laaja ja hankkeen vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon se näkökulma, että on mahdollista, että kaikkia vaikutuksia ei ole esiselvityksessä tunnistettu. Hallituksen 30.4.2026 julkaisemasta julkisen talouden suunnitelmasta johtuvat toimintamenosäätöt ja lukuisat muut lainsäädäntöhankkeet, lisäävät tuomioistuinten työmäärää ilman resurssilisäyksiä. Näissä olosuhteissa vaikutusten arvioinnilla ja tuomioistuinlaitokselle osoitettavilla määrärahoilla on merkittävä vaikutus riippumattoman tuomioistuinlaitoksen toimintaan.

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Halimaa Elina
Tuomioistuinvirasto